

ПОВОДОМ ДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ РАДА ИНСТИТУТА ЗА УПОРЕДНО ПРАВО. — Почетком ове године навршило се десет година постојања и рада Института за упоредно право у Београду. Тим поводом организована је 20 маја прослава у свечаној сали Српске академије наука и уметности којој је присуствовао велики број пријатеља и сарадника Института — истакнутих политичких радника, познатих стручњака у области друштвених наука, функционера државних органа, представника низа установа и организација са којима је Институт сарађивао у свом досадашњем раду, и многих других правних теоретичара и практичара који су у различитим формама користили резултате и искуства до којих је Институт дошао у протеклом периоду.

Чини нам се да је већ у самом саставу и карактеру скупа одржаног у Академији манифестовано једно иманентно обележје целокупне активности ове наше познате научно-истраживачке установе — њен изразити репрезентативни карактер и отвореност за најразноврснију сарадњу са свим институцијама и појединцима из целе земље чија делатност се додирује или на било који начин приближава ономе што представља предмет ангажовања и основни циљ постојања овакве специјализоване установе. Ово обележје рада Института посебно је истакнуто и у излагањима низа учесника прославе као једна од његових најзначајанијих карактеристика и као фактор који је пружио изванредне могућности да Институт оствари ону улогу коју је друштво од њега очекивало.

Десет година у раду једне научне установе не представљају дуг период. Када је у питању једна тако специфична установа, специфична почев од задатака, преко одсуства традиције, па до сложености проблематике којом се бави, и низа других момената по којима се она издваја, овај период је поготову кратак. Међутим, чињеница је да је Институт за упоредно право и у овако кратком периоду дао веома значајне резултате који су га афирмисали као једну од најистакнутијих установа у оквиру научног рада на плану права у нашој земљи.

У току десет година свога рада Институт је испунио низ задатака у области проучавања страног и упоредног права, с једне, и помагању и олакшавању проучавања нашег права у иностранству, с друге стране. Основни задаци Института утврђени су Уредбом о оснивању Института од 1955 и они обухватају: прикупљање и сређивање података о стању законодавства, правне науке и праксе у појединим земљама; давање државним органима и установама на њихов захтев мишљења о појединим проблемима с гледишта упоредног права, или о страном законодавству или пракси одређене земље; обавештавање и помагање обавештавања иностране правне јавности о стању законодавства и правне науке и праксе у Југославији; сарадњу са сличним установама у другим земљама, као и са међународним организацијама које се баве упоредним правом. Ови задаци представљају са основне делатности Института у протеклом периоду. Међутим, поред ових, Институт је у складу са својим развојем, као и са потребама науке и друштва-

не праксе, испуњавао и многе друге задатке који су на посебан начин допринели његовој афирмацији.

Било би веома тешко у потпуној мери приказати све облике делатности Института за упоредно право као и резултате који су остварени у тим бројним и разноврсним облицима делатности. Ово управо стога што би то, с обзиром на огромно богатство и облика и резултата, захтевало много више простора и дубље анализе да би било адекватан израз онога што је остварено. Ограничићемо се на неколико најважнијих момената широког поља деловања Института. Чини нам се да ће и они бити довољна потврда јединствене оцене рада ове установе, оцене која је не једном и не са једног места њему упућена и која је дала посебно обележје самој прослави.

1. Тежиште активности Института у протеклом десетогодишњем периоду представљало је упоредно проучавање појединих проблема из разних области права. Оно што посебно карактерише ова проучавања је несумњиво јасна оријентација од самог почетка на оне проблеме који су од актуелног интереса за југословенску правну науку и правни систем. Богата листа монографија које су произишле из ових проучавања а још више њихова тематика и начин проучавања представљају најпотпунију потврду тога. До сад је објављено преко 20 запажених монографија. Објављене су следеће монографије: М. Јовичић: Референдум — покушај упоредног изучавања; Љ. Јовановић: Лекарска тајна — кривичноправна разматрања; др. М. Стојановић: Судска контрола уставности — упоредноправни поглед на неке проблеме уставности; М. Јањић: Принудна лиценца у материји патената у упоредном и међународном праву; др. В. Круљ: Правна дејства монетарних промена и међународна плаћања; М. Јовичић: Ситем локалне самоуправе у Енглеској, Шведској и Швајцарској; др. Ј. Вилус: Типски уговори у међународној купопродаји; др. В. Чок: Правни положај жене и Уједињене нације; др. М. Стојановић: Судска контрола аката управе; Д. Стојановић: Позитивноправна ограничења својине; др. В. Круљ: Право платних споразума; др. В. Гоце-Гучетић: Савремено војно-правосудни, војно кривични и војно-дисциплински системи; др. И. Јанковец: Поморске хаварије; др. М. Тороман: Одговорност привредних организација за штету коју претрпе радници при раду; др. Д. Стојановић: Грађанскоправна одговорност за атомске штете према трећим лицима; др. М. Јањић: Правни режим проналазака створених у радном односу; др. С. Царић: Правни односи између комитента и шпедитера из уговора о шпедицији; др. В. Чок: Правно регулисање мирољубивог искоришћавања нуклеарне енергије; др. Д. Митровић: Клаузуле неодговорности у међународном трговачком праву; и др. М. Деспот: Суверенитет у простору изнад државне територије.

Далеко смо од могућности да се овом приликом упуштамо у давање и најосновнијих карактеристика наведених монографија које, као што се види, покривају веома разноврсне области права. Задовољићемо се њиховим набрајањем и констатацијом да су оне изазвале доста интереса у нашој научној јавности. И не само у научној јавности већ много шире — код свих оних који се на било који начин и у било које сврхе интересују за проблеме који су у њима третирани.

2. Институт се посебно афирмисао преко једног значајног облика своје активности. Наиме, сам или у заједници са другим органима, установама и организацијама, он је организовао низ саветовања на којима су свестрано разматрани различити актуелни проблеми југословенског права. Отвореност Института за пуну научну сарадњу у овом облику ангажовања дошла је до пуног изражаја. Саветовања су окупљала многобројне југословенске правнике који су својим учешћем доприносили свестраном расправљању проблематике. Из њиховог рада увек су произилазили одређени ставови који су могли да корисно послуже како теорији тако и посебно пракси. Осим југословенских саветовања Институт је организовао и два међународна саветовања привредника и правника о неким правним питањима спољне трговине 1964 и 1965 у Загребу. Она су окупила најугледније правнике из

низа земаља и Југославије. Материјали са већине саветовања објављени су (реферати и дискусије) и у посебним публикацијама Института.

3. Један од основних задатака Института састоји се у давању државним органима и установама мишљења и података о правној теорији, законодавству и пракси појединих земаља. У остваривању овог задатка Институт је на једној страни као превасходно научна установа, примењујући упоредни метод, обрађивао поједине проблеме, а на другој страни као специфични документациони центар пружао податке о томе како је одређено питање решено у страном праву, третирано у страниој литератури, затим припремао библиографије, преводи и друге материјале које су разни органи и организације од њега тражили. Из овакве активности произашао је низ елабората, упоредноправних прегледа и анализа. У том својству Институт је деловао као једина југословенска установа која је пружала систематска сазнања о страном праву од интереса за велики број органа, установа и организација у земљи. У периоду доношења новог Устава и интензивне законодавне активности која је уследила по Уставу, обим оваквог ангажовања Института посебно је повећан. Било би практично немогуће навести све што је на овом плану учињено као и материјале који су у оквиру овакве сарадње припремљени. Читав низ ових материјала по својој садржини и научној методологији приближава се студијама о конкретним проблемима, поред тога што су сигурна основа за сваки рад у одређеној области.

4. У остваривању свога задатка упознавања југословенске правне јавности са страним правом, Институт објављује низ публикација.

Посебну серију ових публикација представљају преводи страних уставних и законских текстова. У овој серији објављен је читав низ превода текстова из скоро свих грана права који својом вредношћу, оригиналношћу, актуелношћу и сл. изазивају оправдан интерес.

У оквиру друге серије публикација под називом *Преглед законодавства у страним државама*. Институт на основу службених листова око 30 земаља пружа систематску документацију о свим значајнијим прописима који се у овим земљама доносе.

Међу овим публикацијама по своме значају издваја се часопис *Страни правни живот* који је широко познат у нашој правној науци. Његов значај је посебно изражен од 1962 када је из једног превасходног референтско-документационог билтена у коме се дају прикази најзначајнијих чланака и обрађених случајева из праксе, објављених у око 200 најпознатијих правних часописа у свету, и библиографски подаци о великом броју чланака, прерастао у специјализовани часопис оријентисан на страном и упоредно право. Отада наиме у сваком броју почињу да се објављују чланци из страног и упоредног права и то како наших тако и страних аутора. Тиме је *Страни правни живот* постао неопходна литература за сваког оног ко се бави упоредним правом. Илустрације ради, навешћемо само да је у 50 сада објављених бројева *Страног правног живота* приказано око 3.500 чланака и око 30 чланака наших и страних аутора.

Није потребно посебно указивати на то шта овакав часопис значи за сваког правника који се бави било којим проблемом из области права. За њега је неопходно да прати оно што се у страним часописима објављује. *Страни правни живот* му помаже да преброди низ тешкоћа — почев од набавке часописа, познавања језика, времена, итд.

Осим наведених публикација Институт објављује и друге који упознају југословенске правнике са страним правом. У ту сврху постоји и посебна серија превода оригиналних дела о праву појединих земаља.

5. Своју функцију упознавања иностранства са југословенским правом, Институт остварује како објављивањем публикација тако и разноврсним облицима сарадње са иностраним научним установама, организацијама и појединцима.

Међу овим публикацијама од посебне вредности је Збирка југословенских закона у којој се објављују на француском и енглеском језику преводи важнијих нормативних текстова из различитих грана права.

Институт редовно припрема материјал са подацима о југословенском праву које објављују поједини часописи односно годишњаци у иностранству.

Посебан облик обавештавања иностранства о новим законским прописима донетим у Југославији представља објављивање у додатку часописа *Nouveau Droit Yougoslave* превода важнијих прописа.

Институт је у оквиру своје сарадње са научним установама у иностранству припремио два посебна дела о југословенском праву. У издању Францског центра за упоредно право у Паризу изашла је књига *La Nouvelle Constitution Yougoslave* са прилозима осамнаест југословенских аутора посвећеним основним институцијама југословенског друштвено-политичког ситсема, док ће ускоро Центар за проучавање СССР и источних земаља у Стразбуру објавити Дело о југословенском федерализму са осам радова о појединим аспектима ове проблематике.

У оквиру сарадње Института са иностраним научним установама и појединцима постоји и читав низ других облика, међу којима треба истаћи припремање националних реферата за конгресе у иностранству, непрекидно обраћање Института овим установама и појединцима ради добијања података о страном праву и истовремено пружање тражених података о југословенском праву, правној теорији и законодавству, честе размене научних радника ради проучавања појединих проблема, посете и предавања већег броја познатих иностраних правника у Институту и др.

6. На крају, посебан облик активности Института представља његова публикација *Зборник радова о страном и упоредном праву* који обухвата радове сарадника Института посвећене различитим проблемима страног и упоредног права. Четврта свеска *Зборника* има посебан карактер и садржину. У њој су поводом десетогодишњице рада Института објављени радови не сарадника Института већ његових пријатеља, страних и југословенских правника — компаративиста који су нам представили са различитих аспеката око 20 националних правних система. На тај начин Институт је и свим путем дао значајан допринос развијању свестране међународне сарадње у области права и нашој правној теорији уопште. Репрезентативна листа аутора прилога објављених у овом броју *Зборника* показује да је оваква иницијатива Института у потпуности успела и да је веома корисна по својој садржинској вредности.

Институт за упоредно право већ десет година са пуно успеха остварује задатке који су му поверени. У време када су упоредно право и упоредно-правни метод општеприхваћене категорије у целом свету и када се ни један озбиљнији научни рад у области права не може замислити без коришћења упоредне методологије огроман значај овакве институције несумњив је. Ове две чињенице добиле су своју пуну афирмацију у излагањима низа учесника прославе. Институт је примио најпозитивније оцене о своме раду. С друге стране, то је била изванредна прилика да се од стране наших истакнутих стручњака у области права изнесе и оно што би у даљем раду на плану упоредног права требало учинити.

3. Букић

ОДБРАНЕ ДОКТОРСКИХ ДИСЕРТАЦИЈА НА ПРАВНОМ ФАКУЛТЕТУ У БЕОГРАДУ. — Бранко Мијовић, генерални директор Народне банке СФРЈ, одбранио је 10 јуна 1966 своју докторску дисертацију „Кредитна политика и монетарни аспекти друштвене репродукције“.

Фреди Перлман, докторанд права, одбранио је 28 јуна 1966 своју докторску дисертацију „Услови развоја привредно-заосталог падручја, с посебним освртом на Косово и Метохију“.

Рафаел Цијан, докторанд права, одбранио је 29 јуна 1966 своју докторску дисертацију „Извршење управног акта — проблем неизвршења у управном и управно-судском поступку“.